

Att försöka – trots otrygghet och ohälsa

För Kattis Nyberg och hennes tvillingsyster Terese var uppväxten allt annat än trygg. Vanvårdsersättningen gav dem ett erkännande, men Terese dåliga hälsa gjorde att hon gick bort bara 43 år gammal.

Text & bild: Elin Odesson | [Prenumerera](#) | Artikel i SocialPolitik nr 3 2016

När den statliga Ersättningsnämnden bildades 2013 uppmuntrades tvillingsystrarna Nyberg av en vän att söka ersättning för den vanvård de utsatts för, när de varit i samhällets vård som barn och unga. Kattis och Terese samt deras två fosterbröder sökte, och för drygt ett år sedan fick de alla fyra beslut om ersättning.

För tvillingsystrarna innebar beslutet en viktig upprättelse.

– Nu hade vi fått ett erkännande om vår dåliga barndom, säger Kattis Nyberg.

De var så lyckliga att de dansade runt hemma i köket med varandra.

Det blev aldrig att Kattis Nyberg slog sig ihop med någon man eller bildade familj, hon kunde inte känna kärlek till någon man.

– Jag var förstörd av barndomen. Det har följt mig hela livet. Jag har haft förhållanden med män, men om de blivit kära i mig och sagt det så har jag alltid backat. Det har känts som att de tagit strupgrepp på mig, jag har inte kunnat få luft.

Istället hade tvillingsystrarna under alla år stått varandra väldigt nära. De har haft varsin lägenhet men nästan alltid sovit hos varandra ändå. Om sin barndom pratade de inte mycket.

– Jag brukade säga att vi inte skulle prata om barndomen för jag mår så dåligt av det, säger Kattis.

Från sina första år hos mamma och pappa minns hon inte mycket. Hennes pappa missbrukade heroin. Han misshandlade hennes mamma och Kattis har vaga minnen av hur hon och syskonen kikade genom nyckelhålet på pappans övergrepp mot mamman och hur syskonen låstes in i garderoben när polisen kom. Längre fram i livet dödade pappan deras mamma och tog till slut livet av sig själv.

Tvillingsysstrarna omhändertogs av myndigheterna när de var fem år. De placerades i ett fosterhem på gränsen mellan Västmanland och Uppland. De två storebröderna kom till ett annat fosterhem i närheten och de fyra syskonen gick på samma grundskola.

Vad ingen i omgivningen visste var att tvillingsysstrarna, och två fosterbröder i det hemmet, utsattes för allvarliga övergrepp under flera år. Kattis Nyberg berättar om hur fosterpappan ute i lagården kunde låtsas hänga sig inför fosterbarnen så att de trodde att det var på riktigt. På kvällarna när de skulle sova brukade han komma med en svart handske på ena handen och låta den krypa upp vid sängkanten för att skrämmas. Flickorna fick inte sova med trosor.

Kattis beskriver fosterpappan som en psykopat, som ville att de skulle springa runt nakna ute på gården och sära på benen. Ju mer de särade desto bättre. Alla fyra fosterbarnen utsattes för misshandel. Till en plats bakom lagården tog han ofta tvillingsysstrarna, var och en för sig, och förgrep sig sexuellt på dem. Efteråt fick de godis från Läkerol och Ahlgrens bilar som familjen fick från släkt i Gävle.

När fosterfadern efter några år dog hann fostermamman gifta om sig två gånger med män som också utsatte flickorna för övergrepp. Fostermamman själv hade problem med alkoholmissbruk. Kattis Nyberg vet inte om deras fostermamma kunde ana vad flickorna utsattes för. De tyckte om sin fostermamma, även om Kattis minns henne som hård och inte mycket för närhet. En enda gång minns hon att de fick sitta i hennes knä en solig och varm sommardag.

Det var först när tvillingarna var i tonåren som de började prata med varandra om de sexuella övergreppen. Vid 16 års ålder fick de flytta till ett jourhem då de inte längre kunde bo kvar i fosterhemmet.

Några år senare var tillvaron ändå någorlunda ljus för Kattis Nyberg. Hon hade börjat på en konstskola i Örebro, en tvåårig utbildning där hon trivdes. Men i Gävle hade hennes tvillingsyster Terese börjat ta droger – "för att glömma världen". Hon tog amfetamin och började ta sprutor. Efter att systemen mordhotats avbröt Kattis sin konstutbildning och tvillingarna flyttade tillsammans till ett familjehem utanför Vännäs i Lappland. Då var de 22 år.

Hos den familjen kände Kattis Nyberg för första gången verklig trygghet i ett hem, och hon fick en möjlighet att bearbeta sin barndom. Kattis berättar om ett tillfälle då familjehemsmamman tog Kattis i sitt knä och sjöng för henne Du vet väl om att du är värdefull.

– Från början hade jag tänkt att jag aldrig mer skulle tycka om någon, men när jag var med henne började jag berätta. Så mycket som jag pratade då har jag aldrig tidigare, eller senare, pratat i hela mitt liv.

Kattis Nyberg.

Också de följande åren var dramatiska på olika sätt. Båda systrarna drabbades av svåra fysiska sjukdomar. Terese fick en tumör i ryggraden. Kattis, i sin tur, fick en stroke när hon var 34 år. Hon var då mitt uppe i yrkeslivet, arbetade som barnskötare och fritidsledare.

Förra våren blev systrarna, efter tio år i bostadskön, erbjudna ett hyresradhus i stadsdelen Sättra i Gävle. Där skulle de flytta in tillsammans och ha med sig Terese tolv-åriga blandrashund Tösen, som de hjälptes åt att ta hand om och gå ut med.

Den 13 juni förra året hände i stället det mest fruktansvärda. Terese hade som vanligt sovit över hemma hos Kattis. Hon låg och sov i Kattis säng och hade bett sin syster om att inte bli väckt.

Sent på eftermiddagen gick Kattis ändå in till Terese, och fann henne då livlös i sängen. Kattis tog systemns hand som

kändes konstig, hon klappade på sin syster och försökte väcka henne. Kattis beskriver det som att insikten om systemens död infann sig ungefär som när vi trycker på en lysknapp och lampan tänds väldigt sakta.

Hon ringde 112. Ambulans, polis och läkare var snart på plats, men det var först när Kattis hörde doktorn säga att "personen är avliden" och läsa upp klockslaget som hon på riktigt förstod att Terese var död, borta för alltid. Då brast allt för henne.

Terese blev bara 43 år. Den rättsmedicinska undersökningen talade starkt för att hon förgiftats av sina läkemedel. En läkare hade skrivit ut medicin som kan orsaka allvarliga och i svåra fall dödliga rubbningar av hjärtrytmen. I det rättsmedicinska utlåtandet står det att Terese kan ha gjort "en avsiktlig överdosering, möjligen i självmordssyfte", men det utesluts helt av Kattis och andra som kände Terese.

– Tessan dog när hon var som lyckligast. Vi hade fått ersättningen som upprättelse och vi hade precis fått radhuset, säger hon.

Nu bor Kattis i ett annat radhus i Gävle.

– Jag blev så ensam, jag var ju jämt med min syster. Det var hon som gjorde mig lycklig. Hon var en glad person, som tog med mig ut och som tog hand om mig. Det var hon som tröstade mig och försvarade mig om någon var elak. Varje dag talade hon om för mig hur mycket hon älskade mig.

Nu ska Kattis i alla fall åka på en resa till Trollhättan för att koppla av hos sin älskade kompis Malin, som hon kan prata om allt med och som har tre små barn. De bor på en stor gård ute på landet och Kattis känner stort stöd från dem.

– Jag försöker verkligen att stå på mina egna ben. Jag går upp på morgonen, jag åker ut med elmopeden och jag träffar en del kompisar. Jag gör så gott jag kan, säger Kattis Nyberg.

Elin Odesson

Läs mer

Vanvårdsersättning – en misslyckad upprättelse
Är det möjligt att skipa historisk rättvisa?